

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
fi.ofa.k.remisser@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Er beteckning: Fi2024/01460

Sammanfattning

Länstyrelsen i Jönköpings län (Länstyrelsen) delar utredningens bedömning att det inte bör införas någon lagstadgad skyldighet för kommuner och regioner att samverka med staten eller några lagreglerade krav för kommuner att förmedla lägesbilder. Länstyrelsen delar även utredningens bedömning att länsstyrelsernas roll som länk mellan staten och kommunerna och regionerna bör förtydligas och stärkas samt att regeringen bör i myndighetsinstruktion eller uppdrag till andra statliga myndigheter förtydliga att dessa ska samverka med länsstyrelserna i frågor som rör kommuner och regioner. Länstyrelsen avstyrker dock utredningens förslag om inrättande av ett nytt regionalt kommunråd hos länsstyrelserna. Länstyrelsen bedömer att samverkan mellan länsstyrelserna och kommunerna och regionerna även fortsättningsvis ska grundas på redan etablerade strukturer, som är utformade och anpassade utifrån regionala förhållanden.

Synpunkter på förslagen

Avsnitt 11.2, En generell lagstadgad skyldighet för kommuner och regioner att samverka med staten behövs inte

Länsstyrelsen anser att samverkan mellan Länsstyrelsen och regionen och kommunerna i Jönköpings län är lämplig och fungerar bra och ser inget behov av en författningsreglerad skyldighet för kommuner och regioner att samverka med länsstyrelserna eller lämna lägesbilder. Länsstyrelsen vill dock framhålla att möjligheterna att genomföra ett uppdrag som involverar både Länsstyrelsen och kommunerna och regionen ökar om uppdrag och resurser även finns hos kommunsektorn. Det kan vara svårt för kommunen eller regionen att prioritera och resurssätta arbetet om det inte finns ett tydligt uppdrag. Exempelvis har både Länsstyrelsen och kommunerna utpekade uppdrag inom det brottsförebyggande arbetet och arbetet finansieras från två håll, vilket utgör en bra grund för samverkan. Länsstyrelsen ser även en styrka i när det finns en befintlig kommunal samverkan som Länsstyrelsen kan delta i.

Avsnitt 11.10, Länsstyrelsens roll i samverkan

Länsstyrelserna och arbetet med Agenda 2030

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att länsstyrelserna skulle kunna ta en mer aktiv roll i att stötta kommunsektorn när det gäller arbetet med Agenda 2030 och att det kräver ett tydligare mandat och finansiering. Agenda 2030 är bra plattform för arbete med tvärsektoriella frågor och att arbeta med såväl målkonflikter som målsynergier regionalt och lokalt.

Införande av nytt regionalt kommunråd

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att länsstyrelsernas roll som länk mellan kommunsektorn och regeringen kan förtydligas och förstärkas. Länsstyrelsen avstyrker dock utredningens förslag om att inrätta ett nytt regionalt kommunråd vid Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anser att en välfungerande samverkan skapas utifrån regionala förutsättningar i respektive län, där de regionala aktörerna tillsammans bygger upp samverkansforum utifrån sina uppdrag.

Utredningen tar inte tillräcklig hänsyn till regionala förutsättningar och den betydande samverkan som redan finns i länen.

Länsstyrelserna har redan idag flera samverkansvägar med kommuner och regioner. Strukturerna för samverkan varierar mellan länen, utifrån regionala förutsättningar.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har en etablerad och välfungerande samverkan med länets kommuner och Region Jönköpings län samt andra berörda aktörer i länet. Samverkan sker på flera nivåer och inom flera sakområden. Länsstyrelsen har utöver författningsreglerat regionalt råd för krisberedskap även regionala råd för ekologisk hållbarhet (Klimatrådet Jönköpings län) och social hållbarhet (Forum för social hållbarhet). I de senare deltar företrädare för kommun och region, andra statliga myndigheter, Högskolan i Jönköping, intresseorganisationer och andra företrädare för civilsamhället i länet. I länet finns vidare F-samverkan som samlar flera aktörer inom länet och har fungerat mycket väl vid hantering av fredstida kriser, samt ett flertal andra samverkansforum inom Agenda 2030 och miljömålen, samhällsbyggnad och landsbygdsutveckling, friluftsliv och grön infrastruktur. De personer som kan tänkas ingå i det råd som utredningen föreslår ingår redan idag i flera pågående samverkansforum. Länsstyrelsen ser en stor risk i att inrättande av ett nytt regionalt råd slår ut befintliga välfungerande samverkansforum, som tagit lång tid att bygga upp och som utvecklats tillsammans med Region Jönköpings län, länets kommuner och andra berörda aktörer i länet. Inrättande av ytterligare ett råd riskerar även att leda till oklarheter i vilka forum frågor ska hanteras, vem som har ansvar för en fråga och att det blir för många möten för kommunerna.

De råd och samverkansforum som finns i Jönköpings län fungerar väl för samverkan med såväl Region Jönköpings län och länets kommuner som andra statliga myndigheter och aktörer. Även information från exempelvis sektorsmyndigheterna kan förmedlas genom redan befintliga samverkansforum. Kommunsektorn får därigenom möjlighet att ta del av information direkt från berörd statlig myndighet utan mellanhänder. Om det finns ett behov av ett nytt samverkansforum har Länsstyrelsen möjlighet att starta ett sådant eller i övrigt samla berörda aktörer i länet. Länsstyrelsen har goda förutsättningar att sammankalla berörda aktörer vid behov. Utifrån rådande förutsättningar i Jönköpings län bedöms inrättande av ytterligare ett regionalt råd inte leda till några positiva effekter för samverkan inom länet, utan riskerar snarare att störa befintlig

fungerande samverkan och medföra merarbete. Vidare pågår ett aktörsgemensamt utvecklingsarbete i Jönköpings län som gäller samverkan på länsövergripande nivå och inrättande av ett nytt råd skulle störa detta arbete.

Det är sammanfattningsvis viktigt att de regionala aktörerna kan utveckla och styra samverkansformer utifrån länets egna behov, med möjlighet till regional anpassning och valfrihet att själva utforma formerna för lämplig samverkan.

Länsstyrelsens roll som länk mellan regeringen och kommunsektorn bör stärkas

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att regeringen skulle kunna nyttja länsstyrelserna i större omfattning för att säkerställa bredd i den information som regeringen får och för att förmedla information från staten till kommunsektorn. Länsstyrelsen ser dock ett behov av att även länsstyrelsernas kontaktvägar med regeringen förtydligas. Det krävs snabbare kommunikation även mellan länsstyrelserna och regeringen för att samverkan och kommunikation ska fungera optimalt. Länsstyrelsen har erfarenhet av att kommunerna lyfter frågor som de önskar att Länsstyrelsen ska vidarebefordra uppåt. Detta upplevs dock som svårt i dagsläget. Vid en krissituation skapas ofta tydliga kommunikationsvägar, men i den vardagliga hanteringen är dessa vägar inte lika klara. Länsstyrelsen upplever att det emellanåt är oklart vilket departement som ska ta emot information om tillståndet i länet, framför allt när det är fråga om sektorsövergripande beskrivningar.

Länsstyrelsen ser vidare ett behov av att de uppdrag som ges till länsstyrelserna tar höjd för att de regionala och lokala förutsättningarna ser olika ut i länen. Uppdragen bör skapa utrymme för länen att fokusera på de frågor som är mest aktuella för respektive län.

För att Länsstyrelsen ska kunna utföra ett uppdrag på ett bra sätt krävs således att uppdraget är anpassat utifrån regionala förutsättningar samt att det finns goda möjligheter hos Regeringskansliet att ta emot den typ av redovisningar som efterfrågas.

Uppdrag till andra statliga myndigheter att samverka med länsstyrelserna

Länsstyrelsen ser inte något behov av att införa ytterligare generell lagreglering avseende statliga myndigheters samverkan, men anser att det är viktigt att det tydliggörs i statliga myndigheters instruktion eller uppdrag att myndigheten ska samverka med länsstyrelserna i frågor som berör kommuner och regioner. Länsstyrelsen ska enligt instruktion och uppdrag samverka med andra statliga myndigheter. Det saknas dock ofta ett motsvarande uppdrag hos den andra myndigheten. Detta medför att arbetet inte ges samma prioritet hos den andra myndigheten med avseende på resurser och tid. Förhållandet leder till svårigheter att få till en fungerande samverkan.

Länsstyrelsen anser vidare att det är viktigt att det, när flera myndigheter ges liknande uppdrag, tydliggörs vem som äger frågan och har huvudansvaret för att samverkan kommer till stånd.

Avsnitt 16.2, Konsekvenser avseende regionala kommunråd inom varje länsstyrelse

Länsstyrelsen ser fler konsekvenser av utredningens förslag om regionalt råd än de som utredningen lyfter fram. En viktig konsekvens att beakta är att inrättande av ett nytt regionalt råd riskerar att störa eller försvåra befintlig välfungerande samverkan. Utredningen har inte heller beaktat att länen har störst möjligheter att utveckla samverkan utifrån regionala förutsättningar.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen ser såsom utredningen har lyft fram behov av att samverkan och kommunikation i många fall bör ske direkt mellan staten och kommunsektorn och inte via Sveriges kommuner och regioner (SKR). Länsstyrelsen vill dock poängtera att det finns ett värde i att även fortsatt använda sig av samverkan med SKR i flera frågor. Bland annat har SKR möjlighet att lyfta frågor från mindre kommuner som annars kanske inte hade kommit fram och kan skapa en enkel väg att nå ut till samtliga kommuner i vissa frågor. Organisationen kan även bidra till kommunernas utvecklingsarbete.

Som utredningen lyfter fram saknas dock möjlighet till ansvarsutkrävande och insyn i SKR:s verksamhet. Länsstyrelsen ser

vidare problem med att information inte går direkt till kommunerna, som har det geografiska områdesansvaret, utan via en mellanhand. Detta kan leda till otydligheter i den praktiska samverkan. Bland annat ska Länsstyrelsen idag, enligt förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner, förhandla med SKR när frågor ska ställas till kommunerna. Resultatet har blivit oprecisa och för få frågor, vilket medfört merarbete för både kommunerna och Länsstyrelsen samt att Länsstyrelsen inte har kunnat lämna ett tillfyllest underlag vid redovisning av uppdrag. Exempelvis har Boverket vid återkoppling av regeringsuppdrag framfört att redovisat material varit tunt. Vid arbete som kräver direkt kontakt med kommunsektorn, exempelvis vid framtagande av lägesbilder och svar på frågor, bör kontakten ske direkt mellan staten och kommunerna och regionerna. Länsstyrelsen har stora möjligheter att genomföra denna kontakt.

Länsstyrelsen ser sammanfattningsvis fördelar med att både ha kvar viss samverkan mellan staten och SKR och att tillskapa och förstärka andra samverkansvägar.

De som medverkat i beslutet

Beslut om detta yttrande har fattats av landshövding Brittis Benzler med länsjurist Carin Landin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Anna Olsson och samordnare av Klimatrådet Jönköpings län Helena Liljergren medverkat.